

The Journal of Academic Social Science Studies

JASSS

International Journal of Social Science

Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7996>

Number: 74 , p. 1-14, Spring 2019

Araştırma Makalesi / Research Article

Yayın Süreci / Publication Process

Yayın Geliş Tarihi / Article Arrival Date - Yayın Kabul Tarihi / Article Acceptance Date

07.02.2019

16.03.2019

Yayınlanma Tarihi / The Published Date

25.03.2019

ÖZNEL SIKINTILARI AÇMA ÖLÇEĞİNİN LİSE ÖĞRENCİLERİ İÇİN GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI

VALIDITY AND RELIABILITY STUDY OF DISTRESS DISCLOSURE INDEX
FOR HIGH SCHOOL STUDENTS

Gökhan Döş

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1458-3481>

Milli Eğitim Bakanlığı

dosgokhan32@gmail.com

Doç. Dr. Mehmet Ali Çakır

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9288-2175>

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü,

macakir@mehmetakif.edu.tr

Öz

Bu araştırmanın amacı, Gürsoy ve Gizir tarafında üniversite öğrencileri için Türkçe'ye uyarlanan Öznel Sıkıntılarını Açma Ölçeğinin (Kahn ve Hessling tarafından geliştirilen), lise öğrencileri üzerindeki geçerlik ve güvenilirliğini incelemektir. Birey problemlerini ortaya koymadığı sürece, çözümüne yönelik bir şey yapabilmek güçtür. Bir ergen ilişkilerinde yaşadığı problemi dile getirmez ise bu problemin ortadan kalkma ihtimali çok düşüktür. Problem ergeni sürekli rahatsız etmeye devam edecektir. Bireyler yaşadıkları toplum içerisinde düşünce, duygu ve inanışlarını diğerleri ile paylaşmaktadır. Öznel sıkıntılarını açma olarak tanımladığımız bu durum cinsiyet, yaş ya da içinde yaşanılan çevrenin kültürüne göre şekillenebilmektedir. Kendini açma diğer bir adıyla öznel sıkıntılarını açma bir iletişim becerisidir. Öznel sıkıntılarını açma; kişinin kendi duygularını, düşüncelerini, hayata bakış açısını, inançlarını ya da ihtiyaçlarını başka bir kişiye ifade etme süreci olarak tanımlanabilmektedir. Veriler Isparta ilinde yer alan bir özel okuldaki 152 (61'i kadın, 91'i erkek) öğrenciden elde edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliği açımlayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda ölçek kendini açma ve kendini gizleme olarak açıklanan iki alt faktörden oluştuğu görülmüştür. Güvenirlik analizi

sonucunda Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayısı .92, 6 hafta sonra yapılan test tekrar test güvenilirliği ise .76 olarak bulunmuştur. Elde edilen veriler ışığında Öznel Sıkıntıları Açma Ölçeğinin lise öğrencileri üzerinde uygulanabilir, geçerli ve güvenilir sonuçlar vereceği belirlenmiştir. Ayrıca lise öğrencilerinin öznel sıkıntılar açma düzeyleri ile sınıf düzeyi ve not ortalamaları arasında anlamlı farklılıklar bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Öznel Sıkıntıları Açma Ölçeği, Kendini Açma, Kendini Gizleme, Lise Öğrenciler, Geçerlik ve Güvenirlik

Abstract

The aim of this research is to examine the validity and reliability of Distress Disclosure Index, which was originally developed by Kahn and Hessling and adapted into Turkish language for college students by Gürsoy and Gizir, on high school students. As long as the individual does not reveal their problems, it is difficult to do something for their solution. If an adolescent does not address the problem in his relationships, the likelihood of this problem is not solved. The problem will continue to disturb the adolescent. Individuals share their thoughts, feelings and beliefs with others in the society in which they live. This situation, which we define as opening subjective problems, can be shaped according to gender, age or the culture of the environment. Self-disclosure is a communication skill that opens its subjective troubles to another person. Disclosure subjective distress; it can be defined as the process of expressing one's own feelings, thoughts, life perspective, beliefs or needs to another person. The data was obtained from 152 (61 female, 91 male) students at a private school in the province of Isparta. The structure validity of the scale was examined by exploratory factor analysis. As a result of the analysis, it was observed that the scale was composed of two sub-factors described as self-opening and self-concealment. As a result of reliability analysis, Cronbach's alpha internal consistency coefficient was found to be .92, and test-retest reliability conducted 6 weeks later was determined to be .76. In light of the data obtained, it was determined that Distress Disclosure Index would yield applicable, valid and reliable results on high school students. In addition, significant differences were found between high school students' distress disclosure levels and their grade level and grade averages.

Key Words: Distress Disclosure Index, Disclosure, Self-Concealment, High School Students, Validity and Reliability

1. GİRİŞ

Herhangi bir kişiyle iletişime girildiğinde genellikle toplumsal bir norm haline gelen dilsel davranış kalıplarından yararlanır. Kişilerarası ilişkilerin göstergesi olan iletişim, kişilerin eğitim düzeylerine, yaşlarına, cinsiyetlerine, toplumsal konumlarına veya birbirleriyle olan ilişkilerine göre şekillenir.(Olkun ve Öğüt, 2018).

Ergenlik dönemi, çocukluktan genç yetişkinliğe geçiş sürecinde önemli ve uzun bir dönemdir. Bu dönem ergenler ve aileleri için sorunsuz geçilebileceği gibi zorlu bir yaşam dönemi de olabilir. Ergenler bu dönemde birçok farklı durumla karşı karşıya gelmekte ve zaman zaman sorunlar yaşamaktadırlar.

Genç bireyler, sorunları ile kendileri başa çıkabileceği gibi çevresindeki kişilerde ya da alanında uzman profesyonellerde yardım arayışı içerisine girebilirler. Psikolojik yardım bu profesyonellerden alabileceği yardımlardandır (Yıldırım, Atlı ve Çitil, 2014). Ancak bu yardım arayışını etkileyen birçok faktör vardır, bu faktörlerden birisi de öznel sıkıntıları açma davranışıdır. (Özbay, Terzi, Erkan, ve Cihangir Çankaya, 2011)

1.1. Problem Durumu

Adelolan dönemi, fiziksel olarak hızlı büyümenin yanı sıra psikososyal ve cinsel olgunlaşmanın gerçekleştiği bir dönemdir. Birey bağımsızlığını kazanıp, kimlik gelişimini başarıyla tamamladığında ve sosyal olarak

üretken bir yapıya kavuştuğunda ergenlik dönemi sona ermektedir (Derman, 2008). Daha detaylı olarak ergenlik dönemine baktığımızda, bu dönem sadece beden fizyolojisinin meydana gelen değişiklikler ve cinsel olgunlaşma ile sınırlı değildir. Ergenlik süreci, çocukluktan yetişkinliğe uzanan süreçte köprü görevinde olan bir dönemi ifade eder. Erikson'a göre kimlik kazanımı bu dönemin temel psikososyal gelişim görevidir. Kimliğini oluşturmaya çalışan ergen, bu dönemde ailesi başta olmak üzere, arkadaşları, öğretmenleri ya da içinde bulunduğu çevre ile problemler yaşayabilmektedir. Bu sürecin sonunda ergen başarılı bir kimlik edinip, toplumsal olarak üretken bir birey haline gelebileceği gibi tam tersi durumda çok fazla problemler yaşayabilmektedir (Arslan ve Arı, 2008)

Ergenlik döneminin büyük bir bölümü bireylerin ortaöğretim çağına dek gelmektedir. Lise öğrencileri içinde buldukları dönem ve yaşları itibari ile birçok gelişim görevi ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Bu görevler, bireyin beden ve duygu değişimine adapte olması, içinde bulunduğu topluma uyum sağlaması, anne babasından ayrılmaya hazırlık yapması, kendisine ait bir yaşam felsefesi oluşturabilmesi, meslek seçimi yapması, var olduğu çevre içerisinde yer edinmeye çalışması, karşı cinsle ve toplumun diğer üyeleri ile iletişim kurması, sağlıklı kimlik edinmesi, bireyin kendisi ve davranışlarının bulunduğu çevre tarafından onaylanması gibi sıralanabilmektedir (Ören ve Gençdoğan, 2007; Parlaz, Tekgül, Karademirci ve Öngel, 1999). Bu kadar çok durumla karşılaştıklarında lise öğrencileri başa çıkmakta zorlanabilmektedirler ve kendileri bununla baş edemediklerinde yardım arayışı içerisine girmektedirler.

Lise öğrencileri ya da diğer yaş gruplarındaki bireyler ailelerinde, arkadaşlarında, öğretmenlerinde, akrabalarında yardım arayabileceği gibi profesyonel yardım arayışı içerisinde de olabilir (Kalkan ve Odacı, 2005). Bu profesyonel yardımlardan birisi psikolojik yardım sürecidir. Bu süreç bireyin hayatını

anlamasına ve anlamlandırmasına yardım ederek katkı sağlamaktadır. Psikolojik yardım arama süreci, bireyin ihtiyacını fark etmesiyle başlamaktadır. Fark etme durumu kişinin yardım arayışını önemli ölçüde etkiliyor olsa da tek etken değildir (Akt. Yıldırım, Atlı ve Çitil, 2014)

İlgili alanyazın incelendiğinde yapılan araştırmaların birçoğunda kendini açma seviyesinin, psikolojik yardım arama davranışını etkileyen önemli faktörlerden biri olduğuna işaret etmektedir (Akt. Gürsoy ve Gizir, 2017). Kendini açma diğer bir adıyla öznel sıkıntılarını açma bir iletişim becerisidir. Öznel sıkıntılarını açma; kişinin kendi duygularını, düşüncelerini, hayata bakış açısını, inançlarını ya da ihtiyaçlarını başka bir kişiye ifade etme süreci olarak tanımlanabilmektedir (Arslan, 2017). Kısaca bireyin yaşadığı problemleri ya da düşüncelerini diğer bireylere ne kadar rahat ifade edebildiğidir, kendini açma düzeyi (Vogel and Wester, 2003).

Jourard kendini açma davranışını, kişinin duygu, düşünce ve inançları gibi kendisine ait bilgileri bir başkasına anlatmak olarak tanımlarken, bu davranışın aile ilişkileri içinde temellenip geliştiğini ve kişinin ergenliğinde ve yetişkinliğinde kurduğu ilişki ve iletişimleri önemli ölçüde etkilediğini savunmaktadır. Buna ek olarak psikolojik sağlığın sürdürülebilmesi adına öznel sıkıntıları açma davranışının ihtiyaç olduğunun altını çizer. Şuana dek yapılan çalışmaların sonuçları da bu savı doğrulamaktadır ve bireyin yaşadığı problemler açısından öznel sıkıntıları açma düzeyi ile psikolojik yardım aramaya ilişkin tutum arasında anlamlı ve pozitif yönde bir ilişki görülmektedir (Akt. Gürsoy ve Gizir, 2017).

Birey problemlerini ortaya koymadığı sürece, çözümüne yönelik bir şey yapabilmek güçtür. Bir ergen ilişkilerinde yaşadığı problemi dile getirmez ise bu problemin ortadan kalkma ihtimali çok düşüktür. Problem ergeni sürekli rahatsız etmeye devam edecektir. Bireyler yaşadıkları toplum içerisinde düşünce, duygu ve inanışlarını diğerleri ile paylaşmak-

tadır. Öznel sıkıntıları açma olarak tanımladığımız bu durum cinsiyet, yaş ya da içinde yaşanılan çevrenin kültürüne göre şekillenebilmektedir. Diğer bir ifadeyle yaş, cinsiyet ve toplum gibi birçok değişken öznel sıkıntıları açma düzeyini etkileyebilmektedir (Gültekin, 2001).

1.2. Amaç

Bu çalışma, Gürsoy ve Gizir (2017) tarafından Türkçeye uyarlama ve üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışması yapılan Öznel Sıkıntıları Açma Ölçeği'nin lise öğrencilerinde geçerliğini ve güvenilirliğini incelemeyi ve ayrıca öznel sıkıntıları açma düzeyinin hangi değişkenlerce etkilendiğini saptamayı amaçlamaktadır. Bu amaçlarla aşağıdaki sorulara cevap aranmaktadır.

1. Öznel Sıkıntıları Açma Ölçeği, lise öğrencilerinde geçerli ve güvenilir midir?
2. Sınıf düzeylerinin, öznel sıkıntıları açmalarında etkisi var mıdır?
3. Cinsiyet değişkeni öznel sıkıntıları açma düzeyinde etkili midir?
4. Lise öğrencilerinin ailelerinin gelir düzeyleri ile öğrencilerin öznel sıkıntıları açma düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
5. Öğrencilerin okul not ortalamaları, öznel sıkıntıları açma düzeyleri arasında ilişki var mıdır?
6. Öğrencilerin daha önce psikolojik destek alıp almadıklarının, öznel sıkıntıları açma düzeyine etkisi var mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi ve Gereksesi

Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde lise düzeyinde öznel sıkıntıları açma ya da diğer adı ile kendini açma konusu çok fazla değinilmiş bir konu değildir. Bu çalışmanın temel amacı lise öğrencilerinde Öznel Sıkıntıları Açma Ölçeğinin geçerlik ve güvenilirlik çalışmasını yapmaktır. Bu sayede ölçeğin lise öğrencileri üzerinde ne kadar kullanılabilir olduğu saptanarak ileride yapılabilecek araştırmalarda kullanılıp kullanılmayacağını ortaya koymak hedeflenmektedir.

İlgili alanyazın incelendiğinde öznel sıkıntıları açma düzeyini etkileyen birçok faktör olduğu savunulmaktadır. Bu çalışmada öznel sıkıntıları açma düzeyini etkileyen bazı değişkenler de incelenecektir. Bu değişkenlerin belirlenmesi, yapılacak olan çalışmalara yol gösterebileceği ve öznel sıkıntıları açma düzeyini artırmaya yönelik çalışmaların yapılmasına zemin hazırlayabileceği düşünülmektedir.

Yapılan çalışmalar incelendiğinde psikolojik yardım arama davranışı ile öznel sıkıntıları açma düzeyi arasında bir ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Daha açık bir ifadeyle öznel sıkıntıları açma düzeyi yüksek olan bireyler psikolojik yardım aramaya ve psikolojik yardım almaya daha yatkınlardır (Akt. Gürsoy ve Gizir, 2017). Ancak yapılan ülkemizde yapılan çalışmalar incelendiğinde lise öğrencilerinin psikolojik yardım arama davranışlarını inceleyen çalışmalarda öznel sıkıntıları açma düzeyi bir değişken olarak ele alınmamıştır. Bu çalışmanın, ilerleyen süreçte lise öğrencilerinin psikolojik yardım arama davranışını inceleyen çalışmalara kaynak sağlayabileceği ve alanyazına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Çalışma Grubu

Çalışma grubu, Isparta il merkezinde yer alan bir özel okulun seçkisiz örneklem yöntemi ile belirlenen 152 öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışma grubundan yer alan öğrencilerin 61'i (%40,1) kadın, 91'i (%59,9) erkektir. Çalışmaya katılan öğrencilerin 20'si 9.sınıf, 39'u 10.sınıf, 41'i 11.sınıf ve 52'si 12.sınıftır. Öğrencilerin yaşları 14 ile 18 arasında değişmektedir. Öğrencilerin 46'sı(%30,3) daha önce psikolojik yardım almışken 106'sı(%69,7) psikolojik yardım almamıştır. Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin aile gelir düzeyleri tablo 1'de, not ortalamaları ise tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 1. Çalışma grubundaki öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri

Gelir Düzeyleri	N	%
0-2500 TL	15	10
2501-5000 TL	78	51
5001-7500 TL	41	27
7501 TL ve üzeri	18	12
Toplam	152	100

Tablo 2. Çalışma grubundaki öğrencilerin not ortalamaları

Not Ortalamaları	N	%
0-44	3	2
45-54	6	3,9
55-69	7	4,6
70-84	58	38,2
85-100	78	51,3
Toplam	152	100

2.2. Veri Toplama Araçları

2.2.1. Kişisel Bilgi Formu

Çalışma grubunda yer alan öğrencilerin yaş, cinsiyet, sınıf, okul not ortalaması, aile gelir düzeyi ve daha önce psikolojik destek alıp almama durumunu betimlemek üzere araştırmacı tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

1.2.2. Özel Sıkıntıları Açma Ölçeği

Ölçeğin amacı kişilerin bireysel sıkıntılarını açma ya da gizleme niyetlerini ölçmek ve ortaya çıkarmak için kullanılmaktadır. 12 maddeden oluşan ölçeğin iki alt boyutu bulunmaktadır. Bu alt boyutların ilki kendini açma, ikincisi ise kendini gizlemedir. Farklı çalışma grupları ile yapılmış olan çalışmalarda tüm maddeleri içeren özgün formun Cronbach alfa değeri .92 ile .95 aralığında değişiklik gösterdiği saptanmıştır. Özel Sıkıntıları Açma Ölçeğinin iki ay ara verilerek uygulanan test tekrar test güvenilirliği .80 olarak bulunmuştur. (Akt. Gürsoy ve Gizir, 2017)

Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama ve üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirlik çalışması ise Gürsoy ve Gizir (2017) tarafından yapılmıştır. Yapılan çalışma neticesinde ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğu saptanmıştır. Ayrıca lise öğrencilerine yönelik ölçeğin

uyarlama çalışması Arslan (2017) tarafından yapılmıştır. Lise öğrencilerine yönelik yapılan çalışmada ölçeğin başlığı Kendini Açma Ölçeği olarak kullanılmış ancak maddelerin hiçbirinde farklılık gözlenmemiştir. Çalışma sonucunda ölçeğin iyi düzeyde geçerliğe sahip olduğu, güvenilirlik kat sayısı ise .86 olarak bulunmuştur. Uygulanan örneklem boyutunda geçerli ve güvenilir olduğu gözlenmiştir.

Ölçekte yer alan maddeler 5'li likert tipi bir derecelendirme ile cevaplandırılmaktadır. 2, 4, 5, 8, 9 ve 10. maddeler ters puanlanmaktadır. Alınabilecek minimum puan 12 iken, maksimum puan 60'dır. Ölçekten alınan yüksek puan bireyin kendini açma düzeyinin yüksek olduğuna işaret ederken, alınan düşük puanların ise kendini gizleme düzeyinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. (Akt. Gürsoy ve Gizir, 2017)

2.3. Verilerin Analizi

Çalışmada ölçeğin yapı geçerliğini test etmek için Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) kullanılmıştır. Açıklayıcı Faktör Analizi, SPSS 22 programı kullanılarak yapılmıştır. Ölçeğin güvenilirliğini incelemek için Cronbach iç tutarlılık kat sayısı incelenmiş ve test tekrar test yöntemi kullanılmıştır.

Özel sıkıntıları açma düzeyinin değişkenlerle olan ilişkisini incelemek için One

Way Anova, Tukey çoklu karşılaştırma analizleri, Kruskal Wallis Testi, Mann Whitney U testi ve bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Özel Sıkıntılar Açma Ölçeğinin Geçerliğine İlişkin Bulgular

Çalışmada ölçeğin faktör yapısını test

etmek ve yapı geçerliğini incelemek üzere açımlayıcı faktör analizi kullanılmıştır. Faktör analizine başlanmadan önce faktör analizine uygunluğu KMO ve Barlett testiyle incelenmiştir. Değerlendirilmesi yapılan 12 maddeden oluşan ölçek için KMO değeri .857, Barlett testinden ise $\chi^2=1515,686$ ($p \leq 05$) olarak bulunmuştur. Bu sonuçlar verilerin faktör analizi için uygun olduğu anlamına gelmektedir.

Tablo 3. Ölçeğe ait faktör analizi sonuçları

Faktörler	Faktör Öz değerleri	Açıklanan Varyans %	Kümülatif Varyans %
1	6,525	54,375	54,375
2	1,779	14,825	69,200

Tablo 3'e bakıldığında analize alınan 12 maddenin öz değeri birden büyük olan iki faktör altında toplandığı görülmektedir. İki

faktörün açıklandığı toplam varyans ise %69,2'dir.

Tablo 4. Özel Sıkıntılar Açma Ölçeği faktör analizi (döndürülmüş temel bileşenler analizi) sonuçları

Madde Numarası	Faktör Ortak Varyansı	Faktör 1	Faktör 2
M1	,847	,911	
M7	,865	,902	
M3	,823	,896	
M6	,834	,886	
M11	,828	,858	
M12	,794	,838	
M10	,681		,721
M4	,644		,713
M8	,503		,680
M5	,543		,670
M2	,568		,655
M9	,374		,598

Açıklanan Varyans

Toplam: %69,2

Faktör 1: %54,4

Faktör 2: %14,8

Tablo 4 incelendiğinde iki faktörün ortak varyanslarının ,374 ile ,865 arasında değiştiği görülmektedir. İki faktörün birlikte, maddelerdeki toplam varyansın ve ölçeğe ilişkin varyansın çoğunluğunu açıkladığı görülmektedir.

Faktör döndürme sonucunda ölçeğin her iki faktörünün de altışar maddeden oluştuğu görülmektedir. Birinci faktördeki maddelerin yük değerleri ,838 ile ,911 arasında değişmekte iken, ikinci faktördeki maddelerin yük değerleri ,598 ile ,721 arasında değişmek-

tedir. Orijinal ve Türkçe'ye uyarlanan ölçekler incelendiğinde iki alt boyuttan oluştuğu görülmektedir. Yapılan çalışma da iki alt boyut olduğunu, kendini açma ve kendini gizleme, ortaya koymaktadır.

3.2. Özel Sıkıntıları Açma Ölçeğinin

Tablo 5. Ölçek ve alt boyutlarına ait Cronbach alfa iç tutarlılık analizi

Ölçek ve Alt Boyutlar	Ortalama	Standart Sapma	Cronbach Alfa
Ölçek	41,47	12.70	.92
Kendini Açma Alt Boyutu	19,64	8.14	.93
Kendini Gizleme Alt Boyutu	22,48	5.62	.80

Tablo 5'e göre kendini açma alt boyutu için Cronbach alfa değeri .93; kendini gizleme alt boyutu için .80 olarak bulunmuştur. Ölçeğin tümüne ilişkin Cronbach alfa katsayısı ise .92 olarak bulunmuştur. Bu sonuç ölçeğin yüksek düzeyde güvenilirliğe, iç tutarlılığa sahip olduğunu göstermektedir. Literatür incelendiğinde bu oranların envanterin iç tutarlılığı için yeterli olduğu görülmektedir(

Güvenirliğine İlişkin Bulgular

Ölçeğin güvenilirliğini inceleyebilmek adına hem test tekrar test yöntemi uygulanmış hem de Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı incelenmiştir.

Koçak, Yılmaz, Kökler, 2013)

Test tekrar test yöntemi ile güvenilirliği incelemek için Öznel Sıkıntıları Açma Ölçeği, 20 lise öğrencisine 6 hafta ara ile tekrar uygulanmıştır. Analiz sonucunda elde edilen verilere göre kendini açma alt boyutu için korelasyon katsayısı .79; kendini gizleme alt boyutu için .72 ve ölçeğin tamamına ilişkin korelasyon katsayısı ise .76 olarak bulunmuştur.

3.3. Özel Sıkıntıları Açma Düzeyinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi

Tablo 6. Öznel Sıkıntıları Açma Ölçeği ve alt boyutlarının ortalama puanları

ÖSAÖ	Kendini Açma Alt Boyutu	Kendini Gizleme Alt Boyutu
Ortalama Puan	41.47	18.99
		13.51

Analiz sonuçları incelendiğinde öğrencilerin Öznel Sıkıntıları Açma Ölçeğinden aldıkları ortalama puan 41.47 olarak bulunmuştur. Kendini açma alt boyutundan 18.99 ortalama puan alınırken, kendini gizleme alt boyutundan 13.51 puan alınmıştır. İki alt boyut arasındaki ilişki incelendiğinde negatif yönde bir ilişki görülmektedir ($p \leq 0.05$, $r = -$

.530).

3.3.1. Sınıf Düzeyi Açısından Öznel Sıkıntıları Açma Düzeyleri

Sınıf düzeyi ile öznel sıkıntıları açma düzeyi ve alt boyutları arasında bir farklılaşma olup olmadığı One Way Anova ve Tukey çoklu karşılaştırma analizleri ile incelenmiştir.

Tablo 7. Öznel sıkıntıları açma ölçeği ve alt boyutlarından elde edilen puanların sınıf değişkeni açısından incelenmesi

Ölçek ve Alt Boyutlar	Sınıf Düzeyleri		Ortalama Farkı	Std. Hata	P
Öznel Sıkıntıları Açma Ölçeği	9.Sınıf	10.Sınıf	3.14	4.18	.875
	9.Sınıf	11.Sınıf	2.46	3.78	.914
	9.Sınıf	12.Sınıf	-10.71	4.04	.059
	10.Sınıf	11.Sınıf	-0.67	3.78	.998
	10.Sınıf	12.Sınıf	-13.86	4.04	.009
	11.Sınıf	12.Sınıf	-13.19	3.63	.006
Kendini Açma Alt Boyutu	9.Sınıf	10.Sınıf	5.07	2.37	.147
	9.Sınıf	11.Sınıf	6.89	2.35	.020
	9.Sınıf	12.Sınıf	-3.82	2.26	.337
	10.Sınıf	11.Sınıf	1.82	1.93	.780
	10.Sınıf	12.Sınıf	-1.25	1.83	.903
Kendini Gizleme Alt Boyutu	11.Sınıf	12.Sınıf	-3.07	1.80	.324
	9.Sınıf	10.Sınıf	-5.17	1.43	.002
	9.Sınıf	11.Sınıf	-7.22	1.42	.000
	9.Sınıf	12.Sınıf	2.22	1.37	.013
	10.Sınıf	11.Sınıf	-2.05	1.16	.300
	10.Sınıf	12.Sınıf	0.99	1.10	.824
	11.Sınıf	12.Sınıf	3.00	1.09	.033

Analiz sonuçları incelendiğinde 12.sınıf öğrencilerinin öznel sıkıntıları açma düzeyleri 10 ve 11. Sınıfların öznel sıkıntıları açma düzeylerinden istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılık göstermektedir ($p = .009$, $p = .006$; $p \leq 0.05$).

12.sınıf öğrencilerinin öznel sıkıntıları açma düzeyleri 9.sınıf öğrencilerine göre yüksek olarak bulunmuş olsa da bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p = .059$, $p \geq 0.05$). 11.sınıf öğrencilerinin öznel sıkıntıları açma düzeyleri 10.sınıf öğrencilerinden yüksek, 9.sınıf öğrencilerinden düşük olarak bulunmuştur. Ancak analiz sonuçları dikkate alındığında bu farkın anlamlı olmadığı görülmektedir ($p = .998$, $p = .914$; $p \geq 0.05$). Ayrıca 9.sınıf öğrencilerinin öznel sıkıntıları açma düzeyleri ile 10.sınıf öğrencilerinin öznel sıkıntılarını açma düzeyleri arasında da anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p = .875$, $p \geq 0.05$).

Öznel sıkıntıları açma ölçeğinin alt

boyutları incelendiğinde ise; kendini açma alt boyutundan alınan puanlarda 9.sınıf öğrencileri 11.sınıf öğrencilerden daha yüksek puan almışlar ve farklılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($p = .020$, $p \leq 0.05$). Kendini gizleme alt boyutunda ise 9.sınıf öğrencileri 10, 11.sınıf öğrencilerinden anlamlı olarak düşük puan aldıkları ama 12.sınıf öğrencilerinden istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde yüksek puan aldıkları görülmektedir ($p = .002$, $p = .000$, $p = .013$; $p \leq 0.05$). Ayrıca kendini gizleme alt boyutunda 11.sınıf öğrencileri 12.sınıf öğrencilerinden anlamlı bir şekilde yüksek puan aldıkları gözlenmiştir ($p = .033$, $p \leq 0.05$).

3.3.2. Cinsiyet Değişkeni Açısından Öznel Sıkıntıları Açma Düzeyleri

Öznel sıkıntıları açma düzeyini cinsiyet faktörü açısından incelemek için bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır.

Tablo 8. Öznel sıkıntıları açma ölçeğinden elde edilen puanların, cinsiyet faktörü ile incelenmesi

Ölçek ve Alt Boyutlar	Cinsiyet	N	Ortalama	SS	t	df	p
Öznel Sıkıntıları Açma Düzeyi	Kadın	61	35.67	13.15	-0.476	150	.635
	Erkek	91	34.66	12.47			
Kendini Açma Alt Boyutu	Kadın	61	18.66	8.60	-0.379	150	.705
	Erkek	91	19.21	8.96			
Kendini Gizleme Alt Boyutu	Kadın	61	13.82	5.72	.538	150	.591
	Erkek	91	13.32	5.57			

Tablo 8 incelendiğinde kadın öğrencilerin öznel sıkıntıları açma düzeyinin, erkek öğrencilerin öznel sıkıntıları açma düzeyinden yüksek olduğu görülmektedir. Ancak aradaki bu fark istatistiksel olarak anlamlı değildir ($p = .635$, $p \geq 0.05$). Kendini açma ve kendini gizleme alt boyutlarını da cinsiyet değişkeni açısından incelediğimizde, kadın ve erkek öğrenciler arasındaki fark anlamlı bulunamamıştır. (Kendini açma için $p = .705$, Kendini gizleme için $p = .591$; $p \geq 0.05$)

3.3.3. Aile Gelir Durumunun Öznel Sıkıntıları Açma Düzeyine Etkisi

Aile gelir durumunun öznel sıkıntıları açma düzeyine herhangi bir etkisi olup olmadığı One Way Anova ve Tukey çoklu karşılaştırma analizi ile incelenmiştir. Analiz sonucunda öznel sıkıntıları açma düzeyinin aile gelir durumu ile bir farklılık göstermediği saptanmıştır ($p = .078$, $p \geq 0.05$). Ölçeğin alt boyutları incelendiğinde kendini açma düzeyinde aile gelir durumuna göre istatistiksel olarak bir farklılık gösterdiği saptanmıştır ($p = .021$, $p \leq 0.05$). Kendini gizleme düzeyinde ise gruplar arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($p = .497$, $p \geq 0.05$).

Tablo 9. Öznel Sıkıntıları Açma Ölçeğinden elde edilen puanların aile gelir durumuna göre incelenmesi

Ölçek ve Alt Boyutlar	Aile Gelir Düzeyleri		Ortalama Farkı	Std. Hata	P
Kendini Açma Alt Boyutu	0-2500 TL	2501-5000 TL	-6.21	2.49	.098
	0-2500 TL	5001-7500 TL	-8.52	1.67	.014
	0-2500 TL	+7501 TL	-7.76	3.14	.102
	2501-5000 TL	5001-7500 TL	-2.32	1.67	.638
	2501-5000 TL	+7501 TL	-1.55	2.36	.965
	5001-7500 TL	+7501 TL	0.76	2.54	.998
Kendini Gizleme Alt Boyutu	0-2500 TL	2501-5000 TL	2.08	1.63	.709
	0-2500 TL	5001-7500 TL	2.33	1.75	.671
	0-2500 TL	+7501 TL	.93	2.06	.991
	2501-5000 TL	5001-7500 TL	.25	1.10	.999
	2501-5000 TL	+7501 TL	-1,15	1.55	.946
	5001-7500 TL	+7501 TL	-1.40	1.66	.917
Öznel Sıkıntıları Açma Ölçeği	0-2500 TL	2501-5000 TL	-8.16	3.68	.179
	0-2500 TL	5001-7500 TL	-10.35	3.93	.070
	0-2500 TL	+7501 TL	-8.63	4.63	.343

	2501-5000 TL	5001-7500 TL	-2.19	2.48	.901
	2501-5000 TL	+7501 TL	-.47	3.48	1.000
	5001-7500	+7501 TL	1.73	3.74	.991

Tablo 9'a göre 5001-7500 TL arasında gelir durumuna sahip öğrencilerin kendini açma düzeyinde 0-2500 TL gelir düzeyine sahip öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir ($p = .014$, $p \leq 0.05$).

3.3.4. Okul Not Ortalamasının Öznel Sıkıntıları Açma Düzeyine Etkisi

Okul not ortalamasının öznel sıkıntıları açma düzeyine olan etkisi Kruskal Wallis Testi ile incelenmiştir.

Tablo 10. Öznel Sıkıntıları Açma Ölçeğinden elde edilen puanların not ortalamasına göre incelenmesi

Ölçek ve Alt Boyutlar	Not Ortalaması	N	Mean Rank Sıra Ort.	X ²	df	p
Kedini Açma Alt Boyutu	0-44	3	68.67	3.93	4	.415
	45-54	6	42.83			
	55-69	7	74			
	70-84	58	78.05			
	85-100	78	78.46			
Kendini Gizleme Alt Boyutu	0-44	3	93.33	11.23	4	.024
	45-54	6	108.42			
	55-69	7	93.21			
	70-84	58	84.64			
	85-100	78	65.85			
Öznel Sıkıntıları Açma Ölçeği	0-44	3	67.50	5.40	4	.248
	45-54	6	43.67			
	55-69	7	70.50			
	70-84	58	73.06			
	85-100	78	82.47			

Kruskal Wallis testi ile yapılan analiz sonucunda okul not ortalamasının öznel sıkıntıları açma düzeyinde anlamlı bir farklılığa neden olmadığı görülmektedir ($p=.415$, $p \geq 0.05$). Alt boyutlardan alınan puanlar incelendiğinde kendini açma alt boyutunun not ortalamasına göre farklılaşmadığı görülmüş-

tür ($p=.415$, $p \geq 0.05$). Kendini gizleme alt boyutundan alınan puanların not ortalamasına göre istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir ($p=.024$, $p \leq 0.05$). Bu farkın hangi not ortalamaları arasında olduğunu bulabilmek için gruplar ikili olarak Mann Whitney U Testi ile incelenmiştir.

Tablo 11. Kendini gizleme alt boyutundan elde edilen puanların not ortalamalarına göre incelenmesi

Not Ortalaması	N	\bar{X}	SS	Mean Rank Sıra Ort.	Sum of Ranks Sıra Top.	U	Z	p
0-44	3	14.66	2.89	4.33	12,00	7.000	-.542	.588
45-54	6	17.16	4.75	5.33	32,00			
0-44	3	14.66	2.89	5.17	15.50	9.500	-.230	.818
55-69	7	15.00	4.16	5.64	39.50			
0-44	3	14.66	2.89	36.33	109.00	71.000	-.538	.590
70-84	58	15.50	5.16	30.72	1782.00			
0-44	3	14.66	2.89	53.50	160.50	79.500	-.945	.345
85-100	78	12.33	5.97	40.52	3160.50			
45-54	6	17.16	4.75	8.17	49.00	14.000	-1.105	.310
55-69	7	15.00	4.16	6.00	42.00			
45-54	6	17.16	4.75	41.42	284.50	120.500	-1.242	.214
70-84	58	15.50	5.16	31.58	1831.50			
45-54	6	17.16	4.75	64.00	384.00	105.000	-2.256	.024
85-100	78	12.33	5.97	40.85	3186.00			
55-69	7	15.00	4.16	36.50	255.50	178.500	-.523	.601
70-84	58	15.50	5.16	32.58	1889.50			
55-69	7	15.00	4.16	57.07	399.50	174.500	-1.586	.113
85-100	78	12.33	5.97	41.74	3255.50			
70-84	58	15.50	5.16	78.26	4539.00	1696.000	-2.502	.012
85-100	78	12.33	5.97	61.24	4777.00			

Tablo 11 incelendiğinde kendini gizleme alt boyutunun iki karşılaştırmada istatistiksel olarak anlamlı farklılaşma gösterdikleri saptanmıştır. 45-54 puanlar arasında yer alan öğrencilerin 85-100 arasındaki öğrencilere göre kendini gizleme alt boyutundan anlamlı olarak yüksek puan aldıkları, diğer bir deyişle kendini gizleme düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir ($p=.024$, $p \leq 0.05$). 70-84 puanlar arasında ortalamaya sahip öğrencilerde 85-

100 puanlar arasındaki öğrencilerden kendini gizleme düzeyinde istatistiksel olarak yüksek puan almışlardır ($p=.012$, $p \leq 0.05$).

3.3.5. Psikolojik Destek Alma Durumunun Öznel Sıkıntıları Açma Düzeyine Etkisi

Psikolojik destek almanın, öznel sıkıntıları açma düzeyine olan etkisini incelemek için bağımsız örneklem t testi kullanılmıştır.

Tablo 11. Öznel sıkıntıları açma ölçeği ve alt boyutlarından alınan puanların psikolojik destek alma durumu ile incelenmesi

Ölçek ve Alt Boyutlar	Psikolojik Destek	N	\bar{X}	SS	t	df	p
Öznel Sıkıntıları Açma Ölçeği	Alan	46	33.76	13.03	-0.999	147	.319
	Almayan	103	36.05	12.94			
Kendini Açma Alt Boyutu	Alan	46	17.24	8.55	-1.674	147	.096
	Almayan	103	19.85	8.92			
Kendini Gizleme Alt boyutu	Alan	46	13.70	5.55	0.286	147	.775
	Almayan	103	13.41	5.73			

Analiz sonucunda öznel sıkıntıları açma düzeyinin psikolojik yardım alma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür ($p=.319$, $p \geq 0.05$). Alt boyutların da psikolojik yardım alma durumuna göre farklılaşmadığı saptanmıştır (kendini açma alt boyutu $p=.096$, kendini gizleme alt boyutu $p=.775$; $p \geq 0.05$)

4. TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin öznel sıkıntılarını açma düzeylerini belirleyebilmek için kullanılan ölçeğin Türkçe formunun lise öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirliği incelenmiştir.

Açımlayıcı faktör analizi sonucunda, ölçeğin 12 maddelik bipolar ölçeğin, 6'şar maddeden oluşan kendini açma ve kendini gizleme olarak isimlendirilen iki bileşenli ve tek faktörlü bir yapı sergilediği görülmüştür. Çalışma, Öznel Sıkıntıları Açma Ölçeğinin yapı geçerliğinin olduğunu ortaya koymaktadır. Gürsoy ve Gizir'in (2017) üniversite öğrencileri üzerinde yaptıkları ve Arslan'ın (2017) lise öğrencileri üzerinde yaptığı çalışmalar incelendiğinde benzer sonuçlarla karşılaşılmaktadır. Ölçeğin güvenilirliğini incelemek için öncelikle Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısına bakılmıştır ve kat sayısı .92 olarak bulunmuştur. Ayrıca alt boyutlarının Cronbach alfa iç tutarlılık kat sayıları ise kendini açma boyutu için .93, kendini gizleme alt boyutu için .80 olarak bulunmuştur. Yine Türkiye'de yapılan iki çalışma incelendiğinde, üniversite öğrencileri üzerine yapılan çalışmada Cron-

bach alfa kat sayısı .91, lise öğrencilerine yapılan çalışmada .86 olarak bulunmuştur. Ortaya çıkan bu tablo Öznel Sıkıntıları Açma Ölçeğinin lise öğrencileri üzerinde kullanılabilirliğini, geçerli ve güvenilir sonuçlar verebileceğini göstermektedir.

Türkiye'de yapılan çalışmalar incelendiğinde henüz öznel sıkıntıları açma düzeyinin farklı değişkenlerle incelenmediği gözlemlenmektedir. O yüzden elde edilen veriler literatürdeki çalışmalarla karşılaştırılamamıştır.

Analizler sonucunda ÖSAÖ'den alınan puanların sınıf düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Ölçeğin genelinden elde edilen toplam puanlarda 12.sınıf öğrencilerinin aldığı puanlar 10 ve 11.sınıf öğrencilerinden anlamlı bir şekilde yüksek olarak bulunmuştur. Kendini açma alt boyutundan alınan puanlar incelendiğinde 9.sınıf öğrencileri 11.sınıf öğrencilerinden daha anlamlı bir şekilde yüksek puan almışlardır. Kendini gizleme alt boyutunda ise 9.sınıf öğrencileri 10, 11.sınıf öğrencilerinden anlamlı olarak düşük puan aldıkları ama 12.sınıf öğrencilerinden istatistiksel olarak anlamlı bir biçimde yüksek puan aldıkları görülmektedir. Ayrıca kendini gizleme alt boyutunda 11.sınıf öğrencileri 12.sınıf öğrencilerinden anlamlı bir şekilde yüksek puan aldıkları gözlenmiştir. Ölçeğin genelinden 12.sınıf öğrencilerinin daha yüksek puan almaları yaş olarak daha büyük olmalarıyla ilişkilendirilebilecekken, 9.sınıf öğrencilerinin 10 ve 11.sınıf öğrencile-

rinden yüksek puan almaları bu düşünceyi çürütmektedir. Ancak çalışma grubunun büyüklüğü dikkate alınacak olursa 9.sınıf öğrencilerinin sayılarının az olması ortaya çıkan sonucu etkilemiş olabilir.

Cinsiyet değişkeni açısından ÖSAÖ'den alınan puanlar karşılaştırıldığında ne ölçeğin tamamından ne de alt boyutlardan alınan puanlarda anlamlı bir farka ulaşılamamıştır. Çalışma grubunda yer alan öğrenci sayısının az ve cinsiyet bakımından eşit sayıda olmamaları bir sebep olarak görülebilir.

Aile gelir durumuna göre ÖSAÖ ve alt boyutlarından alınan puanlar incelendiğinde, ölçeğin genelinden ve kendini gizleme alt boyutundan elde edilen puanların gelir durumuna göre bir farklılık göstermediği saptanmıştır. Kendini açma alt boyutundan elde edilen puanlar incelendiğinde ise 5001-7500 TL arasında gelir durumuna sahip öğrencilerin kendini açma düzeyinde 0-2500 TL gelir düzeyine sahip öğrencilere göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermektedir.

ÖSAÖ ve alt boyutundan alınan puanlar not ortalamalarına göre incelendiğinde, ölçeğin genelinden elde edilen toplam puanlar ve kendini açma alt boyutundan elde edilen puanların not ortalamasına göre farklılaşmadığı görülmektedir. Ancak kendini gizleme alt boyutundan elde edilen puanlara bakıldığında 45-54 ve 70-84 puanlar arasında yer alan öğrencilerin 85-100 arasındaki öğrencilere göre anlamlı olarak yüksek puan aldıkları, diğer bir deyişle kendini gizleme düzeylerinin yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrencilerin psikolojik destek alıp almama durumuna göre ÖSAÖ ve alt boyutlarından alınan puanların farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Elde edilen veriler üzerinde yapılan analizler sonucunda psikolojik yardım alma durumunun elde edilen puanlara ilişkin anlamlı bir farklılaşmaya sebep olmadığı görülmüştür.

Sonuçlar incelendiğinde ÖSAÖ'nün geçerli ve güvenilir olduğu ortaya koyulmuş-

tur. Kısaca Öznel Sıkıntılar Açma Ölçeği lise öğrencileri üzerinde uygulanabilir. Lise öğrencileri üzerinde kendini açmaya yönelik verilecek eğitimlerde ön test ve son test olarak kullanılabilir. Ayrıca psikolojik yardım arama davranışını inceleyen araştırmalarda öznel sıkıntılar açma düzeyi bir değişken olarak ele alınabilir ve bu ölçekle düzeyi saptanabilir.

Öznel sıkıntılar açma düzeyinin hangi durumlara göre farklılaştığı bu çalışmada incelenmiştir. Ancak alan yazında bu konuda yeterli çalışmanın olmaması, araştırmanın başka verilerle karşılaştırılabilmesini zorlaştırmıştır. Araştırmanın literatüre bu yönüyle katkı sağlaması beklenmektedir.

Çalışma grubunun sadece bir okul ve 152 öğrenci ile kısıtlı olması araştırmanın genellenebilirliğini düşürmektedir ama geçerlik ve güvenilirliğe ilişkin yapılan diğer çalışmalarla karşılaştırıldığında sonuçların tutarlı olduğu görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akçan Parlaz, E., Tekgül, N., Kandemirci, E., ve Öngel, K. (1999). Ergenlik dönemi: fiziksel büyüme, psikolojik ve sosyal gelişim süreci. *The Journal of Turkish Famil Physician*, 3(4), 10-16.
- Arslan, E., ve Arı, R. (2008). Erikson'un psikososyal gelişim dönemleri ölçeğinin Türkçe'ye uyarlama, güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*(19), 53-60.
- Arslan, N. (2017). Adaptation of the distress disclosure index to turkish culture. *FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi*, 63-72.
- Derman, O. (2008). Ergenlerde psikososyal gelişim. *İ.Ü. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Sürekli Tıp Eğitimi Etkinlikleri Sempozyum Dizisi*, 19-21.
- Gültekin, F. (2001). Lise öğrencilerinin kendini açma davranışlarının kimlik gelişim düzeyleri açısından incelenmesi.

- Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 231-241.
- Gürsoy, O., ve Gizir, C. (2017). Öznel sıkıntıları açma ölçeği: geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Ege Eğitim Dergisi*, 557-575.
- Kalkan, M., ve Odacı, H. (2005). Cinsiyet ve cinsiyet rolünün psikolojik yardım aramaya ilişkin tutumlarla ilişkisi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(23), 57-64.
- Koçak, R., Yılmaz, D., Gökler, R. (2013). Okul yöneticilerinin yetki kullanımı kaygı ölçeği (oykö):geçerlik ve güvenilirlik çalışması.*The Journal of Academic Social Science Studies*. Volume 6 Issue 8, p. 395-415,
- Olkun, O. O.,ve Öğüt, N. (2018).Üniversite öğrencilerinin kültürlerarası iletişim kaygı düzeyi: selçuk üniversitesi örneği.*The Journal of Academic Social Science Studies*. (69) , p. 513-525.
- Ören, N., ve Gençdoğan, B. (2007). Lise öğrencilerinin depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15(1), 85-92.
- Özbay, Y., Terzi, Ş., Erkan, S., ve Cihangir Çankaya, Z. (2011). Üniversite öğrencilerinin profesyonel yardım arama tutumları, cinsiyet rolleri ve kendini saklama düzeyleri. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 1(4), 59-71.
- Vogel, D., ve Wester, S. (2003). To seek help or not to seek help: the risks of self-disclosure. *Journal of Counseling Psychology*, 351-361.
- Yıldırım, T., Atlı, A., ve Çitil, C. (2014). Lise öğrencilerinin psikolojik yardım aramaya gönüllülükleri ile psikolojik belirtileri arasındaki ilişki. *E-International Journal of Educational Research*, 89-104.

Citation Information/Kaynakça Bilgisi

- Döş, G. ve Çakır, M. A. (2019). Özel Sıkıntıları Açma Ölçeğinin Lise Öğrencileri İçin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması, *Jass Studies-The Journal of Academic Social Science Studies*, Doi number:<http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7996>, Number: 74 Spring 2019, p. 1-14.